

WWW.UNILIB.SR

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Ш О Д У Н А В К А

Бр. 2.

Београдъ 9. Януара.

1848.

НЪГОВОЙ СВѢТЛОСТИ, КНИЗУ СРБСКОМЕ АЛЕКСАНДРУ КАРАЋОРЂЕВИЊУ, НА НОВО ЛѢТО.

О свевышній саздателью свѣта,
 Призри съ неба, те м' милость укажи,
 Ока погледъ на ме свой обрати,
 Желю жарку испуни ми сада,
 И молитву смѣрну преуважи!
 Влада оцу цѣлогъ рода Србска,
 И вртноме Караѣорѣа сыну,
 На свакоме буд' у помоѣ мѣсту,
 Ам' и милость да Му слѣди твоя,
 Многолѣтно да у среѣи влада.
 Букни сложно мало и велико
 О своемъ Книзю свимъ умилнимъ глас'ма:
 Животъ дугій даруй Книзю Боже!
 Это же намъ све предивно быти,
 Какъ ли же узтрепатати срца,
 И на све стране свакомъ чувствуемъ,
 В како ли на дикѣ служити
 За нашинско таково желанъ?
 А ма, роде, и вѣрни Му буд'мо,
 И на свакомъ се мѣсту изложимо,
 И Нѣга грудма заступимо,
 Что бы страхъ Му негрозио нигда;
 Ей сви онда и животъ жертвуймо,
 Ченіе намъ тако заповѣда.
 А да л' ти се дигнутъ Караѣорѣе,
 Любкій отче вртномъ Сына твога;
 Ей устани юшъ Княжева майко,
 Мои тихо тамо почивате,
 Сохранѣни у Тополе цркви;
 А да вамъ се горе подигнути
 На тренуѣ едно теке ока:

Да видите сына Александра,
 Радостнога Србма господара;
 Да како е садъ у слави дичанъ,
 Да како б' се вы тад' радовали,
 Да и свою волю намирили! —
 Затрубите ясно Србски гласи,
 Да овако е' свагда изражайте:
 Многолѣтно да намъ Князь поживи,
 На свеобшту радость и веселѣ!
 Овака е текъ заслуга сына
 Господара славногъ Караѣорѣа:
 Онъ быяше юнакъ безъ сравнѣня,
 Грозне враге, царства одметнике,
 Отчества нашегъ угнѣтате,
 Да аноноѣно трудію е' сатрети,
 И за Србство жертвоу о се свойски,
 Не бо е' се што же погнунти,
 Уко буде то за среѣу рода.
 Нѣму, отче и неба и землѣ,
 Ой свудъ што си присутствуюѣ свему,
 Вѣчно жиѣе у раю подѣли;
 Онъ се за насъ отачаски старіо,
 Сѣкъ народу одъ яда тракію.
 Ододушѣ, Боже, ты подари
 Тако свима храбримъ Србима,
 О да сложно сви гласомъ ускличу:
 „Дуго живи Княже Александре;
 Одъ Србіе милый Господаре,
 Чедо драго дивна Караѣорѣа,
 Ерь одавно естъ Ти пристолло,
 И низемъ нашимъ быти и звати се
 У свемъ Србству ето намъ напредка
 Еднодушно кадъ сви мысле вако!!

У Београду 1. Януара 1848.

Стефанъ Лукиѣ,
Слушатель мудрословны наука
у другой годни.

ПУТОВАЊЕ

изъ Београда у Италију (Аустријску) прошлогъ 1847. лѣта.

Желеѣни видити велико едно у сусѣдной држави трговачко мѣсто, особито оно, кое са источнимъ странама знамениту трговину води, предузео самъ я на измакъ мѣсеца Юнія пр. г. путь у Трестъ, па после оданде преѣмъ у Италију Аустријску, у Ломбардiйско-Млѣтачку краљвину; да и тамо промотримъ, шта е вредно по струци трговине, фабрика и земљодѣлiя видити и поучити се.

До Сиска путовао самъ са паропловомъ Савскимъ. Дошавши у речено мѣсто истомъ четвртый данъ после подне, продужимъ путь преко Загреба, у којој вароши само се неколико сатiй позабавимъ, преко Новога Мѣста къ Любляни у краљвини Илiрии. Како се проѣе Хрватска и наступи на Крайнску землю, одма се путуюћемъ и на поля мотрећемъ промѣне укажу; поля су у Крайнској болъ ураћена, путови згоднiе поправлѣни, по селима се виде куће тврђе и темельнiе пограћене; а особито: што Крањци селяци не носе опанке и сурдуме; него сви су обувени као што се и варошани съ разликомъ носе; а земля, кою обраћую, много е неплодовитiя него кодъ насъ, у Славонiи и Хрватској; ерѣ е Крайнска брдовита земля, па и што долина има, све е шлюнакъ, поврхъ когъ землѣ мало и танко навучене има; безъ гноенiя тамо слабо бы шта уродило.

У Люблянѣ дошавши, хтѣо самъ одма да првымъ брзовозомъ къ Тресту одпутуемъ, ал' ми пасошъ на полицији задрже; и тако приморанъ будемъ чекати брзовозъ другiй, кои у 11. сатiй ноћи долази. Оставши дакле у поменутой главной вароши садашнѣ краљвини Илiрије одъ 9. сатiй у ютру па до 11. ноћи, управимъ се и потражимъ мѣсто, гдѣ се учређую новине Краинске за земљодѣлце, кое подъ именовъ: „*Клетиске и ружодѣлске новине*“ у Любляни излазе. Дошавши у писарницу новина исты, наћемъ ту г. Дра. Блайвайза, главногъ учредника тога Крайнскогъ листа, кои чувши да самъ изъ Београда, врло ме учтиво прими, покаже ми одма себе, гдѣ Крайнско економично друштво своя засѣданiя држи, и гдѣ се чуваю урнеци и справе различите за земљодѣлiе потребне. Ово е было до подне; а после подне, имао е хвалѣный господиѣвъ доброту, одвести ме у библиотекѣ Лицеума Люб-

лянскогъ, у којој самъ се неколико сатiй позабавiо, а предъ ноћъ одведе ме г. Блайвайзъ у башту, економичномъ друштву принадлежећу, гдѣ самъ видiо више нѣи одабраны Крањца и слушателя богословя; ови су се последнiи у башти реченој читанѣмъ понавiше забавляли.

Изъ Любляне око поноћи пошавши, доћемъ сутраданъ око 11. сатiй у Трестъ, гдѣ самъ се само 2½ дана задржао, желеѣни часъ пре у Млѣтке преѣи, обиѣи Ломбардiю и Млѣтачку краљвину, па истомъ у повратку у Тресту подуже време пробавити; и тако съ паропловомъ изъ Треста у Млѣтке преѣмъ; прелазакъ е траю 9. сатiй; ерѣ е противанъ вѣтаръ дувао; обично прелазакъ овай трае 7. сатiй, кадъ вѣтаръ не смета. Кадъ самъ одъ путуюћи са многъ дознао, да нисмо одъ Млѣтака далеко, изићемъ на кровъ лаѣе и управимъ погледъ мой еднако на ону страну, гдѣ ѣу Млѣтке видити; варошъ, кою самъ између свию, као у води саграћену тако чудновату и имаюћу славу прошлостъ, одавна видити желiо. Поиздалека већъ, моремъ путуюћи, одъ Треста покаже се оку ова чудновата варошъ. Мноштво црквiй, кућа и палата появи се найпре као у некој магли, па приближуюћи се къ нѣима, све магла таяя постае и варошъ се болъ и разговетнiе покаже; докъ лаѣа, ушавши међу два острова, (онаѣ съ лѣве стране зове се *Lido*, — по свой прилици одъ латинскогъ *littus*; ерѣ у нѣга право море бiе —), приближи се каналу св. Марка и ту лентеръ баци. Путникъ пакъ на крову лаѣе стоећи види варошъ: съ црквама, звонарама и толикимъ огромнымъ палатама у води сазидану; у кою съ лаѣе опетъ не на колима или пѣшке, него на чамцу ући и у гостионицу се смѣстити морашъ. (Далѣ слѣдуе.)

Погледъ на Албанию

одъ

Александра Васовића.

Многи, неимаюћи достаточно о Албании понятiе, повodomъ догађаюћи се чести немира, свакояко о нѣой суде и заключаваю. Я познаваюћи одъ части добро овай слободолюбей и храбрый народъ, а такође и предѣле Албание, одъ кои имамъ точне и правилне карте, латiо самъ се штогодъ о народу овомъ, у колико ми е основно и точно познато, написати.

Пре него што ѣу се упустити, да о Албании говоримъ, потребно е упознати се са нѣнымъ

географіскимъ мѣстоположеніемъ и раздѣленіемъ. Албанія граничи одъ истока Румелиомъ т. е. Румелскимъ пашалукомъ или Маѣдоніомъ, одъ юга Грчкомъ, одъ юго-запада и запада омива обале иѣне Ядарско море, а одъ сѣвера граничи она са Брдскимъ независимъ племенима и однимъ краемъ Босне. Албанія се дѣли на три края: долину, средню и горню Албанію. Долня Албанія, или Епиръ, почиѣ одъ Превезе, морскогъ залива Артскогъ, т. е. одъ Грчке границе, па се простире къ сѣверу дужъ Ядарскогъ мора до рѣке Ваусе, коя покрай вароши Премете и Клисуре протиче и одъ Авлоне къ сѣверу на 7. сатій растојанія у Ядарско море утиче; одавде далъ къ сѣверу простире се средня Албанія до рѣке Мата, вароши Кроя, некадашнѣга Скендербегова престолногъ града, и Коре, а одавде почиѣ горня Албанія, иначе Малиссія или воююћа племена, коя су прави Албанези, подѣлѣни на племена, као што су и Брда (Холмія).

Долня и некій дѣлъ среднѣ Албаніе иначе се именуе Тоскарія или Тоска. Жителѣи ове двѣ стране Албаніе говоре своимъ народнымъ языкомъ Албанескимъ, но у многимъ мѣстима знаю и употребљаю языкъ Грчкій, а особито у приморскимъ окружіяма, гдѣ су се всенасъ немири догађали, као: у Маргарити, прама Корфу, Кимари и Лицири *). Већій дѣлъ Албанеза долнѣ и среднѣ Албаніе естъ вѣрозаконъ Мухамеданскогъ, али у некимъ предѣлима приморя и унутрашности има Албанеза источногъ вѣроисповѣданя, и они како у ношиву халбина и оружія, тако нешто и у нарѣчію говора одъ горнѣ Албанеза или Малиссора разликую се.

Долня Албанія или Тоскарія стои подъ управомъ Янинскогъ Паше, кои по главнимъ варошима има свое подвѣдомствене муселиме или полацајне начелнике; но колико се њинова власть простире, свѣдоче чести немири, ербо су муселими само у варошима, гдѣ су постављени, заповѣдати кадри, а у народу влада анархія или самовластность. Некій пакъ дѣлъ среднѣ Албаніе стои подъ управомъ Румелискогъ Паше, па и овај надъ њиме влада као што е гореречено. Но опетъ долня Албанія или Тоскарія има некій видъ управљаня прама горнѣ Албаніи, коя савршено у своимъ неприступнимъ мѣстима нѣе забороваила некадашню свою слободу бранити и

*) Види карту Европске Турске на Францускомъ языкѣ одъ Буе.

живо осѣћа свою народность. Па зато я и не наводимъ узроке, кои причиняваю немире и колебаниа у народу долнѣ и среднѣ Албаніе, по томе што су то они исти, о којима љу ниже говори ти у описиванѣ горнѣ Албаніе, о којој е и цѣль моя бесѣдити и коя на себе већу позорность привлачи.

Горня Албанія, или Малиссія, почиѣ, као што самъ више навео, одъ рѣке Мата, и простире се далъ къ сѣверу до границе Брдске и Босанске, и дѣли се на слѣдуюћа племена: Матъ, Дибри, Кори, Мирдिति, Дукагини, Шоша, Шаме, Скриела, Пулати, Кастрати, (одъ когъ племена Скендербегова породица производи, па зато се и онъ звао Кастріотъ), Хотти, Клименти, Красничи, и јошъ ова мала племена, едно у приморю, кое се зове Задри, а друго граничи са Брдскимъ племеномъ и зове се Кучима Груда.

Неупунтајући се у испитиванѣ о пореклу народа Албанскогъ, ербо къ томе за сада ни способности нити пакъ времена имамъ, и оставляјући овај важанъ задатакъ искуснѣемъ одъ мене; само љу овдѣ напоменути, да нека племена горнѣ Албаніе произходе одъ Готски Славена, као: Красничи и Хотти, кои су сродни са Брдскимъ племенима Васовићима и Пиперима. —

Жителѣи горнѣ Албаніе већимъ дѣломъ су Христіяни вѣроисповѣданя западногъ, ако у некимъ племенима и има Турака, но неки одъ њи нису пре, збогъ обстојательства времена, вѣроисповѣданѣ Мухамеданско примили, него одъ 30—50. година назадъ, те су тако бегови, аге и друга Турска господа постали, и по варошима Скадру, Лешу и другимъ мѣстима населили се, а неки у своимъ племенима заостали. Међу овима последњима има таковы вѣроисповѣданя Мухамеданскогъ, кои нити су прави Турци нити Католици (Латини), као што по некій и два имена носе, н. пр. Гасъ Ника т. е. Гасинъ Никола, Усеинъ Мартинъ и т. д. И кадъ како обстојательства изискую, они садъ Турско, садъ пакъ Латинско име носе. А то одтуда произлази, што њиново свештенство, као Фратри и т. д., мало се стара народъ разумнимъ поученяма и проповѣданѣмъ слова Божія побуђивати, да болъ у благочестію успѣва, и што народъ овогъ края богослуженіе на Латинскомъ языку, како га свештенство њиново тамо одправля, не разумѣ; па збогъ тога народъ овај и врло е слабо побо-

жанъ. — Но оставимо све то на страну, и вратимо се къ нашемъ предмету.

(Край слѣдуе.)

ОБЗОРЪ КНИЖЕВНЫЙ.

„Прилѣтбе при читаню Србски књига.“

(Наставакъ.)

6. Рѣчи женскогъ рода на *л* и *н* окраниечеесе у говору не што в танѣ оно *л* и *н*; али по сили писана ѣ, съ конмъ се овакове рѣчи пишу, да се зна да су женскогъ рода, мораю се у читаню утаньити, па читати сјелј и т. д.

7. Повратны глагола *се-* у Буквару Србскомъ и Читаоници састављено в са онима, а у Историн, Катихисису и Гласника предметима оддвоено в. За кимъ да се пође? Славенски в *непадѣйтесе*.

8. Простомъ Србину непозната рѣчь *премда*, или као што гдигди стон *премъ да*, са Србскимъ *ако* и замѣнитисе може, и то тако, да цѣо слогъ чисто посрбисе; н. пр. „*премда* се збогъ ударенія на *ѣ* тако отеже гласъ надъ нѣмъ, и т. д. (стр. 61. Гласн.) *э* *ако* се збогъ ударенія на *ы* и отеже гласъ надъ нѣмъ тако,“ и т. д. — „*Премда* в дакле“ и т. д. (стр. 218. Гласн.) *э* *Ако* в дакле предпоменуто засѣданіе, — — —, и увидило, и т. д.

9. Рѣчи женскогъ рода, или у мн. брою овај примаюће, ма и мужко имале значенѣ, са прилагателнымъ глаголомъ женскогъ лица мораю се слагати у писаню, као што се и у говору слажу. Дакле прве три врсте на 150-ой стр. Гласника, и неке одъ 10 — 17. на 75. стр. Пространіегъ Катихисиса нису добре; ерѣ *старешина*, *судіа*, и мн. др. у мн. брою женскогъ су рода; како годъ што: „*видѣни* да су *сви* скупа *весели* и *задовольни*“ на 17. стр. Читаонице, и „*Ако* будете *сали* на себе *пазили*“ на 20. стр. Читаонице, па и 4 горниѣ врсте на 43. стр. Буквара Србскогъ нису добре; ербо *деца* примаю у мн. женскій единственый. (Край слѣдуе.)

ОШТРОУМНА ИЗРЕЧЕНИЯ.

* И я морамъ, ако и всамъ іошъ маленъ, немуморимо вреданъ бити.

* Болѣ чинити, болій бити, нека буде не престана твоя воля на земљи; кадгодъ ѣе предъ Божіимъ престоломъ вредность и добродѣтель добити свою награду.

* Христіанинъ бити болѣ в, него Христіаниномъ се показивати.

* Христіянске кѣри, Христіянски сынови, брзо пролази ваше време! Немойте гордельиви бити на вашу лѣпоту, ерѣ како брзо она може прецвѣтати! Изъ ваши уста издыхай пролети, вашегъ живота источникъ усане; немойте силама вашимъ пркосити; и силногъ мишица у спава се!

* Кадъ на обали рѣке стоишъ, дуго гледашъ нѣнъ течай; шта мыслишъ на то? — често ништа. — Ништа? и опетъ имашъ довольно прилике къ томе. Нѣнъ течай подобанъ в данима човеческогъ живота, нѣни таласи прохуе и незадржано изчезну, никадъ се више неповраћаюћи.

А. Н.

ПРИ УКОУ С. МИЛУТИНОВИЋА ЧОЙКОВИЋА.

(одъ Г. И.)

Мракъ наступи — крвна муња сѣвну:

Авай стрѣло, зарѣ у срце наше?

Ах! докле ѣе злобне коби ваше

Будъ надъ нама освеиватъ гѣвну?

Да ни дана, кимъ се савъ свѣтъ тѣши,

Мирно нама пробавити ніе!

Навѣкъ горке Србъ да сузе ліе

То в, то в, чимъ намъ судба епѣши. —

Смртный! баца тавный погледъ долѣ,

Познай горку судбу твою болѣ,

И суету трошногъ твога тѣла.

Санъ и магла предъ нама се пружа,

Самртности све обима стужа:

„Добра дѣла текъ остаю цѣла!“

Чимъ се гордишъ ты Србіо тужна?

Паде вѣнацъ дичне славе твоє;

Чойковиѣа у окрилъ свое

Смрть однесе, кано роба сужна!

Оногъ — кон небо съ земљомъ спои,

Кой се диже връ звѣздана свода,

А на дику свегъ Србскога рода:

Прахъ и пепео садъ предъ нама стон!

Ах, алъ доцае гласи наши стижу;

Тужни еци некъ с' до неба дижу,

Ера нейма, нейма више нѣга.

Чойковиѣа изгубисмо славногъ,

Коме земля не породи равногъ

Докъ в свѣта, и сунца божѣга!! —

Учредникъ Милошъ Поповиѣ.

Издано и печатано у Правителственой Књигонечатни у Београду.